

УДК 331.5.024.5

JEL L100

DOI: 10.31471/2409-0948-2023-1(27)-123-132

Кінаш Ірина Петрівна
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту і адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: irinakinash@gmail.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5391-6560>

Романович Володимир Миколайович
аспірант
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна
e-mail: vova97if@gmail.com
ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1577-2081>

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню тенденцій на ринку праці України в умовах військового стану. З'ясовано, що ринок праці переживає свої найгірші часи. Особливістю ринку праці є втрата робочих місць. Аналізуючи показник рівня безробіття в Україні, бачимо, що саме 2022 рік був критичним. Рівень безробіття досягнув позначки 30%. Встановлено тенденцію зменшення потреби в робочих місцях в галузі енергетики, транспорті, працівниках сільського та лісового господарства. Зростає попит на спеціалістів фінансового сектору економіки та ІТ-сфери.

Проаналізовано тенденції у вакансіях Державного центру зайнятості. Спостерігаємо збільшення кількості вакансій. Встановлено, що за сприянням центру у січні-травні 2023 року працевлаштовано 88,7 тис. осіб, у тому числі 65,1 тис. зареєстрованих безробітних. Найбільше безробітних громадян працевлаштовано в галузях переробної промисловості, торгівлі, сільському господарстві, охороні здоров'я та соціальної допомоги, державного управління, оборони та освіти. Зростає кількість переселенців, які звертаються у центри зайнятості у пошуках роботи. Серед безробітних спостерігаємо нову категорію осіб – учасники бойових дій. Дослідження вказали на тенденцію щодо зниження заробітної плати працівників та складнощі у працевлаштуванні молоді.

Представлено дослідження тенденцій стосовно вакансій, поданих на сайті з пошуку роботи Djinni. Проаналізувавши зміни в тенденціях робимо висновок, що ринок праці в Україні поступово відновлюється.

Для вирішення існуючих проблем ринку праці в умовах військового стану запропоновано розробку та реалізацію програм підтримки зайнятості, активізацію зусиль у напрямі створення нових робочих місць у таких галузях, як: інформаційні технології, екологія, альтернативна енергетика та ін. Важливим є сприяння розвитку підприємництва та стартапів, залучення інвестицій та сприятливі умови для розвитку бізнесу.

Ключові слова: ринок праці, безробіття, зарплата, робочі місця, вакансії, працевлаштування.

Kinash Iryna Petrivna
Doctor of Economics, professor Professor of the Department of Management and Administration
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas Karpatska St. 15, Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine
e-mail: irinakinash@gmail.com

Romanovych Volodymyr Mykolaiovych
postgraduate student
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
St. Karpatska, 15, Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine
e-mail: vova97if@gmail.com

ANALYSIS OF TRENDS IN THE LABOR MARKET OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE MARTIAL LAW

Abstract. The article is devoted to the study of trends in the labor market of Ukraine under martial law. It turns out that the labor market is going through its worst times. A feature of the labor market is the loss of jobs. Analyzing the unemployment rate in Ukraine, we see that 2022 was the critical year. The unemployment rate has reached 30%. A tendency to decrease the need for jobs in the field of energy, transport, agricultural and forestry workers has been established. The demand for specialists in the financial sector of the economy and the IT sector is growing.

The trends in vacancies of the State Employment Center were analyzed. We observe an increase in the number of vacancies. It was established that with the assistance of the center in January-May 2023, 88,700 people were employed, including 65,100 registered unemployed. The largest number of unemployed citizens are employed in the sectors of processing industry, trade, agriculture, health care and social assistance, public administration, defense and education. The number of immigrants who turn to employment centers in search of work is increasing. Among the unemployed, we observe a new category of persons - participants in hostilities. Studies have pointed to a trend towards lower wages for workers and difficulties in finding employment for young people.

We also present a trend study of jobs posted on the job search site Djinni. Having analyzed the changes in trends, we conclude that the labor market in Ukraine is gradually recovering.

In order to solve the existing problems of the labor market under martial law, it is proposed to develop and implement employment support programs, intensify efforts to create new jobs in such fields as: information technology, ecology, alternative energy, etc. It is important to promote the development of entrepreneurship and startups, attract investments and create favorable conditions for business development.

Keywords: labor market, unemployment, salary, jobs, vacancies, employment.

Постановка проблеми Суспільний розвиток і конкурентоспроможність економіки визначальним чином залежать від тенденцій на ринку праці та процесів у сфері зайнятості населення. Ринок праці нами розглядається як елемент економічної системи, що впливає на темпи макроекономічної динаміки, а також як чинник впливу макроекономічного розвитку на добробут громадян та стан різних соціальних процесів в суспільстві. Ринок праці є дуже динамічним. Його стан великою мірою залежить від ситуації в країні. В Україні війна, яка триває вже другий рік. На ринку праці спостерігаються зміни. Оскільки ми живемо в умовах військового стану, тому вивчення ринку праці, дослідження основних його тенденцій є актуальними та потребують аналізу й моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти функціонування, регулювання ринку праці в Україні лежать у полі зору багатьох науковців. Тенденції на ринку праці, взаємозв'язок між можливістю працевлаштування та рівнем безробіття населення,

ідентифікація наявних проблем забезпечення продуктивної зайнятості присвячені дослідження Денисенка М., Бреуса С. [1], Зелінської А., Копитової І. [2], Легомінова С. [3]. Бандур С., Ковенська О. [4] в своїх дослідженнях розглядали теоретико-методологічні імперативи регулювання ринку праці. Реалізація потенціалу фахівців в умовах кризи стало предметом дослідження Шаульської Л. [5]. Про особливості ринку праці молоді в Україні йдеться в дослідженні Лібанової Е., Цимбала О., Яроша О. та Лісогора Л. [6]. Структурним трансформаціям ринку праці України присвячена праця Ільча Л. [7]. Лук'яненко І., Оліскевич М., Шумська С., Близнюк В., Прімерова О., Семко Р., Зварич О., Токарчук Т., Дадашова П., Новік А., Донкоглова Т., Насаченко М., Донкоглова Н. та ін. присвятили своє дослідження [8] методології та інструментаріям фінансової політики на ринку праці. Проте досліджень, які присвячені особливостям функціонування ринку праці в умовах військового стану є недостатньо.

Метою статті є дослідження сучасних рис та тенденцій на ринку праці України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринок праці України від 24 лютого 2022 року переживає свої найгірші часи. Повномасштабна війна, яку Росія ініціювала проти України вже більше року призводить до значних руйнувань та змін в економічних процесах держави. Спостерігаємо згортання виробничих потужностей на тимчасово окупованих територіях або територіях, де відбуваються активні бойові дії, порушуються логістичні й виробничі зв'язки.

Основним індикатором стану ринку праці є рівень безробіття. Він віддзеркалює ступінь відповідності між пропозицією робочої сили та попитом на неї. За даними Національного банку України середній рівень безробіття у 2022 році оцінюється у 30%. Даний показник був дуже високий в 1 та 2 кварталах 2022 року, проте знизився впродовж 3 та 4 кварталів. Це вказує на те, що 4,7 млн українців у 2022 році (2,7 млн осіб за межами України та 2 млн – всередині країни) шукали роботу та не змогли її знайти. Згідно прогнозу [9] рівень безробіття поступово в країні буде знижуватись, зокрема: у 2023 році – до 18,3%, у 2024 році – до 16,5%, а у 2025 році – до 14,7%. При цьому рівень безробіття, у довоєнному, 2021 році склав 10,3%. До кінця 2023 року прогнозується зниження рівня безробіття в Україні до 18,3% (рис. 1).

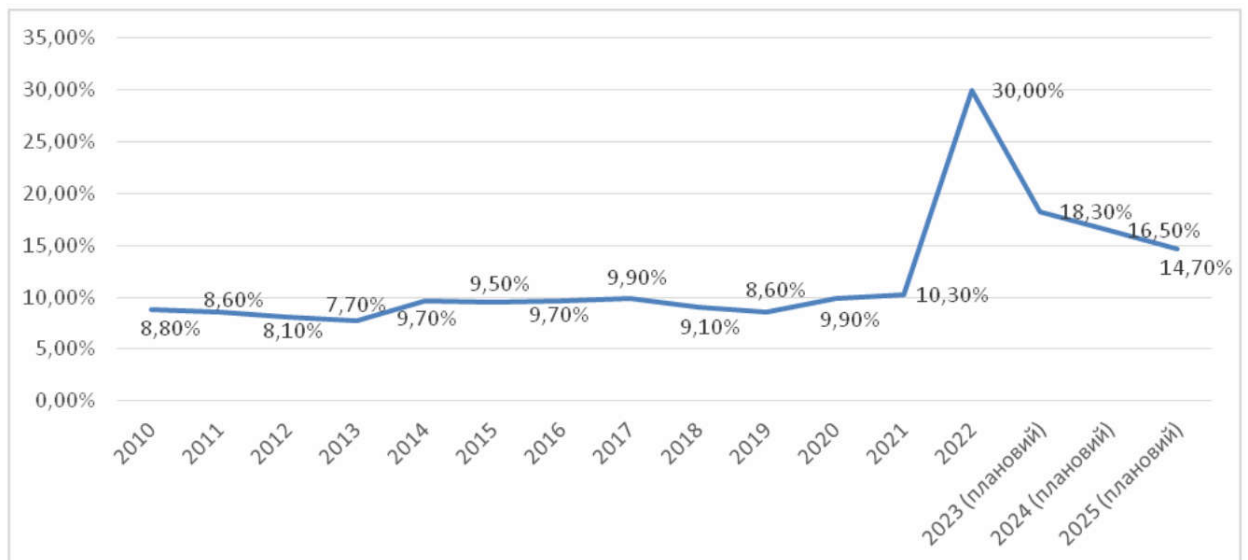

Рисунок 1 – Фактичні та прогнозовані дані рівня безробіття в Україні

Джерело: складено на основі [9]

Аналізуючи показник рівня безробіття в Україні впродовж 2010-2022 років бачимо, що саме 2022 рік був критичним. Хоча в цьому проміжку часу спостерігалися такі негативні явища, як: окупація у 2014 році східних областей України та Криму, пандемія

Ковід-19. За умови відсутності нових значних шоків у найближчі 2-3 роки відбудуватиметься відновлення ринку праці.

Особливістю ринку праці в умовах військового стану є втрата робочих місць, яка особливо торкнулась працедавців сходу, півночі та півдня України. Підприємства в цих регіонах країни були змушені припинити свою діяльність через руйнування самих підприємств, втрату доступу до ринків збуту та інші обставини. Це призвело до збільшення безробіття та зниження зайнятості в окремих регіонах. На ринку праці в Україні у 2022 році зменшилася потреба в робочих місцях в галузі енергетиці, транспорті, працівниках сільського та лісового господарства, проте зріс попит на спеціалістів фінансового сектору економіки, IT сфери та інших нових галузях (табл.1).

Таблиця 1

Інформація щодо запланованого масового вивільнення працівників за професійними групами

	Січень 2020 року	Січень 2021 року	Січень 2022 року	Січень 2023 року	Зміна значення - 2021/2022 рр.		Зміна значення - 2023/2022 рр.	
					%	+ (-)	%	+ (-)
Усього	40,275	49,529	10,147	13,370	123,0	9,254	131,8	3,223
<i>з них: за професійними групами</i>								
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	3,640	14,589	2,301	3,702	у 4,0 р.	10,949	160,9	1,401
Професіонали	6,935	17,285	1,241	2,847	у 2,5 р.	10,350	у 2,3 р.	1,606
Фахівці	12,601	6,051	2,250	3,338	48,0	-6,550	148,4	1,088
Технічні службовці	2,069	1,457	540	496	70,4	-612	91,9	-44
Працівники сфери торгівлі та послуг	6,966	3,425	1,028	888	49,2	-3,541	86,4	-140
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	99	31	195	207	31,3	-68	106,2	12
Кваліфіковані робітники з інструментом	1,549	1,534	662	284	99,0	-15	42,9	-378
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	3,480	2,102	876	996	60,4	-1,378	113,7	120
Найпростіші професії та особи без професії	2,936	3,055	1,054	612	104,1	119	58,1	-442

Джерело: [10]

Найбільша кількість попереджених про заплановане масове вивільнення спостерігалася у м. Києві (4,0 тис.), Запорізькій (2,8 тис.), Дніпропетровській (2,7 тис.), Івано-Франківській (2,4 тис.), Житомирській (2,3 тис.), Харківській (2,0 тис.) та Чернігівській (2,0 тис.) областях. За видами економічної діяльності: із загальної кількості попереджених про масове вивільнення 31% становили працівники державного управління й оборони, 23% працівники охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, 11% працівники професійної та наукової діяльності. За професійними групами: серед працівників, попереджених про вивільнення, 64% становлять керівники, професіонали та фахівці.

Ще однією із характерних тенденцій ринку праці є зростаюча кількість переселенців, які залишили попередні робочі місця у зв'язку із війною. Так, згідно даних Державного центру зайнятості, станом на 01.06.2023 р. до центрів зайнятості звернулися за допомогою у працевлаштуванні 9,9 тис. таких осіб., що складає 8% від кількості безробітних. Серед безробітних спостерігаємо нову категорію осіб - учасники бойових дій. Нині це 1,1 тис. осіб (0,9%) від зареєстрованої кількості безробітних [11].

За час військового стану в Україні спостерігаємо позитивну тенденцію щодо збільшення кількості вакансій, зареєстрованих в Державній службі зайнятості. Так, якщо станом на 1 червня 2022 року вакансії склали 25,3 тис. одиниць, то вже станом на 1 червня 2023 року - 41,3 тис. одиниць. В середньому по Україні на цю дату, на одне вільне робоче місце претендувало 3 безробітних. Це на 6 осіб менше, а ніж в аналогічному періоді минулого року. Розглянемо тенденції у вакансіях за видами економічної діяльності (табл. 2).

Матеріали досліджень свідчать, що лише у 3 видах економічної діяльності в період війни тенденція щодо зменшення кількості вакансій є не такою високою. Це такі види: фінансова та страхова діяльність (25,2%), інформація та телекомунікації (37,8%), будівництво (31,4%).

Важливим для ринку праці є можливість працевлаштування безробітних. Зазначимо, що за сприяння центрів зайнятості у січні-травні 2023 року працевлаштовано 88,7 тис. осіб, у тому числі 65,1 тис. зареєстрованих безробітних. Найбільше безробітних громадян працевлаштовано у таких галузях як: переробна промисловість (18%), сфера торгівлі (18%), сільське господарство (16%), охорона здоров'я та соціальної допомоги (7%), державне управління та оборона (7%), освіта (7%).

За професійними групами, найбільше безробітних працевлаштовано з числа:

- представників найпростіших професій – 20% (підсобний робітник, прибиральник службових/виробничих приміщень, укладальник пакувальник, робітник з благоустрою, сторож, вантажник, двірник, прибиральник виробничих приміщень, кухонний робітник, прибиральник територій, робітник з комплексного прибирання та утримання будинків, мийник посуду);

- працівників сфери торгівлі та послуг – 18% всіх працевлаштованих (продавець продовольчих та непродовольчих товарів, продавець-консультант, кухар, охоронник, молодша медична сестра, соціальний робітник, помічник вихователя, бармен, офіціант, покоївка);

- робітників з обслуговування, експлуатації устаткування та машин – 15% всіх працевлаштованих (водій, тракторист, оператор заправних станцій, складальник, дорожній робітник, машиніст насосних установок, водій навантажувача, токарь);

- кваліфікованих робітників з інструментом – 11% (швачка, слюсар-ремонтник, пекар, електрогазозварник, електрик з ремонту та обслуговування електроустаткування, робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків).

Більш детально зупинимося на можливостях пошуку роботи безробітними (окрім центру зайнятості) через сайти вакансій (табл. 3).

Кількість вакансій, зареєстрованих в Державній службі зайнятості України

	Січень 2020 р.	Січень 2021 р.	Січень 2022 р.	Січень 2023 р.	Темпи зростання (зниження) 2021/2020	Темпи зростання (зниження) 2023/2022
Усього	145,532	92,917	79,731	42,793	63,8	53,7
<i>з них: за видами економічної діяльності</i>						
Сільське, лісове та рибне господарство	8,822	5,006	4,516	2,577	56,7	57,1
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2,338	1,274	1,741	1,018	54,5	58,5
Переробна промисловість	26,490	17,908	16,169	8,839	67,6	54,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5,398	2,942	2,178	1,312	54,5	60,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	3,528	2,333	2,143	1,322	66,1	61,7
Будівництво	4,965	2,861	2,806	882	57,6	31,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	24,164	12,792	12,194	6,600	52,9	54,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	14,521	8,399	7,815	3,673	57,8	47,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	4,393	1,894	2,274	1,087	43,1	47,8
Інформація та телекомунікації	1,281	562	555	210	43,9	37,8
Фінансова та страхова діяльність	954	520	698	179	54,5	25,6
Операції з нерухомим майном	1,580	1,078	729	381	68,2	52,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	3,072	1,836	1,815	792	59,8	43,6
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5,899	3,768	2,788	1,901	63,9	68,2
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	12,447	11,924	6,278	2,829	95,8	45,1
Освіта	11,736	7,393	7,621	4,314	63,0	56,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	11,048	8,568	5,861	4,009	77,6	68,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1,634	1,109	962	530	67,9	55,1
Надання інших видів послуг	1,262	750	588	338	59,4	57,5

Джерело: [10]

Кількість вакансій та кандидатів за період листопад 2022 - квітень 2023 рр.

Категорія	Вакансії	Кандидати	Кандидатів на вакансію
Технічні			
JavaScript / Front-End - розробники	754	14 437	19,1
Architect / СТО	105	431	4,1
PHP розробники	593	1 468	2,5
DevOps інженери	499	933	1,9
Java розробники	477	2 896	6,1
Node.js розробники	391	1 477	3,8
C# / .NET розробники	354	2 572	7,3
C / C++ / Embedded розробники	351	482	1,4
Python розробники	328	2 583	7,9
Security інженери	81	243	3
QA Automation	223	1 490	6,7
QA Manual	208	9 017	43,4
Нетехнічні			
Маркетинг спеціалісти	1 104	2 431	2,2
Менеджери з продажу	654	711	1,1
Дизайн/ UI/UX	309	6 227	20,2
Проджект менеджери	284	3 371	11,9
Спеціалісти підтримки користувачів	256	1 234	4,8
Бізнес Аналітики	244	943	3,9
HR	120	1 396	11,6
Менеджери ІТ продуктів	203	978	4,8
2D/3D ілюстратори	132	1 439	10,9
Аналітики Даних	127	816	6,4
Рекрутери	85	1 861	21,9

Джерело: складено на основі [11]

Виділимо наступні тенденції на ринку праці:

- серед технічних посад в ІТ найбільша кількість вакансій серед розробників. За досліджуваний період це складає 19 спеціалістів. Зазначимо, що технологія JavaScript дещо застаріла. На ринку з'явилась інша мова програмування Front-End - Node.js. Нею володіють не багато осіб. Таких кандидатів вдсятеро менше, ніж JavaScript, але при цьому на таку кількість припадає 391 вакансія з кількістю кандидатів на одну – 3,8;

- найкращу тенденцію попит/пропозиція показують вакансії C / C++ / Embedded розробників - 1,4 кандидати на 1 вакансію і DevOps інженери - 1,9 кандидатів на 1 вакансію. В порівнянні з іншими категоріями, тут спостерігається доволі велика кількість вакансій;

- спадна тенденція щодо працівників QA технологій, які тривалий час були популярними за рахунок швидкості опанування. Нині на 1 вакансію QA Manual припадає

найбільша, серед інших, кількість кандидатів - 43,4 особи. Причиною такої тенденції є те, що компанії почали самостійно тестувати програмне забезпечення без допомоги QA та з появою штучного інтелекту замінили працівників на віртуальні інструменти;

- затребуваними залишаються спеціалісти сфери маркетингу - 1104 вакансії, при низькому показнику кількості кандидатів на одну з них - 2,2. При цьому найкращий показник кандидатів на 1 вакансію присутній у сфері продажу - 1,1 кандидат;

- серед нетехнічних вакансій найгірші показники спостерігаємо у рекрутингу. Зараз це конкуренція між майже 22 спеціалістами за 1 вакансію. Трохи нижчі, але все ж негативні показники присутні у сфері дизайну - 20 кандидатів на 1 вакансію.

Розглянемо вплив війни на розмір заробітної плати. Згідно наших досліджень середній розмір заробітної плати в Україні в 2022 році становив 14 500 грн. на місяць. Зокрема, серед видів економічної діяльності найвищою заробітна плата була у державному управлінні й обороні (17,4 тис. грн.), у сфері інформації та телекомунікацій (13,8 тис. грн.), у добувній промисловості і розробленні кар'єрів (12,3 тис. грн.), у закладах охорони здоров'я (12,0 тис. грн.), у сфері фінансів та страхової діяльності (11,8 тис. грн.), у сфері водопостачання; каналізації, поводження з відходами, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря (11,5 тис. грн.), у переробній промисловості (11,5 тис. грн.), у будівництві (11,2 тис. грн.), у сфері транспорту (11,1 тис. грн.).

Водночас очікується, що реальні зарплати повернуться до зростання. Прогнозується у 2023 році зростання на 3,7% [9]. Зазначається, що після зниження безпекових ризиків та повноцінного відкриття кордонів значній частині бізнесу доведеться конкурувати за робітників, у тому числі й роботодавцями з-за кордону. Це стане вагомим чинником для подальшого зростання заробітних плат. Зазначимо, що згідно даних центру економічних стратегій [12] після війни повернеться 46-75% українців. Більшість із них, це будуть особи старшого віку з нижчим рівнем освіти та ті, хто працювали раніше. Згідно досліджень, 37,5% українців, які виїхали через війну готові повернути як тільки війна закінчиться.

За час військового стану продовжується спостерігатися тенденція щодо складності працевлаштування молоді через відсутність необхідного досвіду роботи. Станом на 1 червня 2023 року цей показник складає 23%, у той час коли за 2022 рік - 25%. Це стає стимулом для молоді в пошуках роботи за кордоном.

Варто відзначити, що війна також вплинула на розвиток нових галузей, пов'язаних з військовою промисловістю та безпековими послугами. За останні роки в Україні з'явилися нові підприємства, спеціалізовані на виробництві військової техніки, зброї та обладнання. Це створює додаткові робочі місця та можливості для фахівців у військовій та безпековій сферах.

Висновки В Україні вже другий рік триває війна. На ринку праці спостерігаються певні тенденції, зокрема: підвищується рівень безробіття; втрачаються робочі місця на сході, півночі, півдні України; заплановані масові вивільнення працівників (м. Києві, Запорізька, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Житомирська, Харківська та Чернігівська області); зростає кількість переселенців, які звертаються у центри зайнятості у пошуках роботи; серед безробітних спостерігаємо нову категорію осіб - учасники бойових дій; збільшується кількість вакансій, зареєстрованих в Державній службі зайнятості (з 25,3 тис. одиниць до 41,3); знижується заробітна плата працівників; складно працевлаштуватися молоді. Проаналізувавши зміни в тенденціях робимо висновок, що ринок праці в Україні поступово відновлюється.

Для вирішення існуючих проблем ринку праці в умовах військового стану потребують розробки та реалізації програми підтримки зайнятості, активізація зусиль у напрямку створення нових робочих місць у сучасних галузях, таких як інформаційні технології, екологія, альтернативна енергетика та інші. Важливо сприяти розвитку підприємництва та стартапів, залучати інвестиції та забезпечувати сприятливі умови для бізнесу.

Поступове відновлення інфраструктури та виробництва в постраждалих регіонах також є важливим елементом відновлення ринку праці. Залучення фінансових ресурсів та технічної допомоги від міжнародних партнерів є необхідним для прискорення процесу відновлення України та ринку праці зокрема.

Література

1. Денисенко М. П., Бреус С. В. Економічна безпека вищих навчальних закладів: основні тенденції на ринку праці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 14. С. 10–14.
2. Зелінська А.М., Копитова І.В. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку праці в Україні. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*, Вип. 17. 2017. С. 562-565.
3. Легомінова С. В. Сучасний ринок праці України: проблеми та тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 19. С. 39–43.
4. Бандур С.І, Ковенська О.А Теоретико-методологічні імперативи державного регулювання ринку праці в контексті реформування економіки України Зб. Наук. праць ІПК ДСЗУ.2015.№2 (43). С. 9-13
5. Шаульська Л.В. Реалізація потенціалу конкурентоспроможності фахівця в умовах кризового стану ринку праці. *Вісник Донецького національного університету*. Вип..2, 2014 с. 97-102
6. Перехід на ринок праці молоді України: результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках / Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор; Міжнародне бюро праці. – Женева : МОП, 2016.
7. Ільч Л. М. Структурні трансформації транзитивного ринку праці України: монографія. К.: Алерта, 2017. 608 с.
8. Фінансова політика в умовах тінізації та дисбалансів на ринку праці : методологія та інструментарій : монографія / за ред. І. Г. Лук'яненко ; Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". Київ : [НаУКМА], 2020. 441 с. :
9. Інфляційний звіт Національного Банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prognozuye-znachne-znijennya-inflyatsiyi-ta-povernennya-ekonomiki-do-vidnovlennya-v-tsomu-rotsi--inflyatsiyiniy-zvit>
10. Державний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>
11. Аналітика українського сайту для анонімного пошуку роботи Djinni URL: <https://djinni.co/analytics/by-category>
12. Центр економічних стратегій. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? URL: <https://ces.org.ua/who-areukrainian-refugee-research/>

References

1. Denysenko M. P., Breus S. V. Ekonomichna bezpeka vyshchych navchalnykh zakladiv: osnovni tendentsii na rynku pratsi. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2016. № 14. S. 10–14.
2. Zelinska A.M., Kopytova I.V. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku rynku pratsi v Ukraini. *Visnyk Mykolaivskoho natsionalnogo universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho*, Vyp. 17. 2017. S. 562-565.
3. Lehominova S. V. Suchasnyi rynek pratsi Ukrainy: problemy ta tendentsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2015. № 19. S. 39–43.
4. Bandur S.I, Kovenska O.A Teoretyko-metodolohichni imperatyvy derzhavnoho rehuliuвання rynku pratsi v konteksti reformuvannya ekonomiky Ukrainy Zb. Nauk. pratsb IPK DSZU.2015.№2 (43). S. 9-13
5. Shaulska L.V. Realizatsiia potentsialu konkurentospromozhnosti fakhivtsia v umovakh kryzovoho stanu rynku pratsi. *Visnyk Donetskoho natsionalnogo universytetu*. Vyp..2, 2014 s. 97-102

6. Perekhid na rynek pratsi molodi Ukrainy: rezultaty mizhnarodnoho doslidzhennia «School-to-work transition surveys» v Ukraini u 2013 ta 2015 rokakh / Ella Libanova, Oleksandr Tsymbal, Oleh Yarosh ta Larysa Lisohor; Mizhnarodne biuro pratsi. – Zheneva : MOP, 2016.

7. Ilich L. M. Strukturni transformatsii tranzytyvnoho rynku pratsi Ukrainy: monohrafiia. K.: Alerta, 2017. 608 s.

8. Finansova polityka v umovakh tinizatsii ta dysbalansiv na rynku pratsi : metodolohiia ta instrumentarii : monohrafiia / za red. I. H. Lukianenko ; Nats. un-t "Kyievo-Mohylianska akademiia". Kyiv : [NaUKMA], 2020. 441 s. :

9. Inflitsiynyi zvit Natsionalnoho Banku Ukrainy URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-prognozuye-znachne-znijennya-inflyatsiyi-ta-povernennya-ekonomiki-do-vidnovlennya-v-tsomu-rotsi--inflyatsiyniy-zvit>

10. Derzhavnyi tsent zainiatosti. Analitychna ta statystychna informatsiia. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>

11. Analityka ukrainskoho сайту dlia anonimnoho poshuku roboty Djinni URL: <https://djinni.co/analytics/by-category>

12. Tsent ekonomichnykh stratehii. Bizhentsi z Ukrainy: khto vony, skilky yikh ta yak yikh povernuty? URL: <https://ces.org.ua/who-areukrainian-refugee-research/>